

dr. sc. Damir Juras¹
mr. sc. Željko Gulišija²

KAZNENO DJELO SPRJEČAVANJA DOKAZIVANJA

Stručni rad / Professional Paper

UDK / UDC: 343.236.4

DOI: 10.51650/ezrvs.15.3-4.10

Primljeno / Received: 12/10/2021

Prihvaćeno / Accepted: 7/12/2021

Propisivanje kaznenog djela sprječavanja dokazivanja u čl. 306. Kaznenog zakona ima za cilj moguće počinitelje odvratiti od radnji sprječavanja dokazivanja odnosno kazniti radi sprječavanja i otežavanja dokazivanja u sudskim i drugim postupcima jer se takvim radnjama otežava i usporava donošenje pravilne i pravovremene odluke. Ovo kazneno djelo ima tri oblika. Prvim oblikom kažnjava se svaka osoba koja prema pretpostavljenom svjedoku, svjedoku ili vještaku u nekom službenom postupku uporabi silu, prijetnju ili drugi oblik prisile, ili nudi, obeća ili daje dar ili kakvu drugu korist, s ciljem da ga navede na davanje lažnog iskaza ili da spriječi ili oteža dokazivanje. Drugi oblik čini se skrivanjem, oštećenjem ili uništenjem predmeta ili isprave koji služe dokazivanju ili krivotvorenjem dokaza u postupku pred nadležnim tijelom ili predocjenjem krivotvorine kao dokaza u postupku. Ovaj oblik djela može se počiniti samo u postupku pred sudom, a ne prije nego je postupak započet. Treći oblik čini tko ukloni, uništi, pomakne granični kamen, zemljomjerski znak ili drugi znak o vlasništvu ili lažno postavi takav znak. Ovo djelo može počiniti svaka osoba. Zakon za sva tri oblika djela navodi „s ciljem“ iz čega proizlazi da se djelo može počiniti samo s izravnom namjerom.

Ključne riječi: *kaznena djela protiv pravosuđa, krivotvorenje dokaza, lažan iskaz, postupak pred sudom, sprječavanje dokazivanja.*

1. Uvod

Kazneni zakon³ u glavi XXIX. sadrži kaznena djela protiv pravosuđa kao posebne grane vlasti, s njezinim specifičnim zadacima, prvenstveno zadacima kaznenog pravosuđa u borbi protiv kriminaliteta, ali i zadatke u drugim granama pravosuđa. Objekt zaštite navedenih djela je neometan rad pravosudnih tijela⁴ i provedba njihovih mjera i odluka.

¹ Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Split, e-mail: djuras@mup.hr, Damir.Juras@xnet.hr

² odvjetnik u Splitu, e-mail: gulisija.zeljko@gmail.com

³ Kazneni zakon (KZ), Narodne novine (NN) 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21

⁴ Mrčela, M. (2003.) Kaznena djela protiv pravosuđa, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, br. 2, str. 587.-588., navodi da su pravosudna tijela u užem smislu riječi sudovi i državno odvjetništvo, a u širem smislu riječi to su i policija, javni bilježnici te tijela koja vode stegovne i upravne postupke. Derenčinović, D. u: Novoselec, P. (ur.) Posebni dio kaznenog prava, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2007., str. 344., ističe da, osim pravosuđu u užem i širem smislu, zakonodavac kaznenim djelima protiv pravosuđa, osigurava kaznenopravnu zaštitu i kad je riječ o postupcima pred tijelima uprave, arbitražnim postupcima i dr.

Ometanja rada pravosuđa čine u pravilu pojedinci izvan pravosudnog sustava, a kada to čine osobe iz pravosudnog sustava onda one u pravilu čine kaznena djela protiv službene dužnosti.

Jedno od kaznenih djela protiv pravosuđa, koje se ne odnosi samo na sudske postupke nego i na postupke pred drugim tijelima, jer su i ti postupci i odluke koje se u njima donose od velikog značenja za pojedince i pravni poredak, jest kazneno djelo sprječavanja dokazivanja, opisano u čl. 306. KZ-a.⁵

U ovom radu daje se opis i analiza kaznenog djela sprječavanja dokazivanja, uz navođenja statističkih podataka, te stajališta pravne doktrine i sudske prakse, koja je od velike važnosti zbog određenih nedorečenosti pravne regulative odnosno dvojbi u njezinoj primjeni.

2. Statistički podaci

U 2020. godini Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske (MUP RH) prijavljeno je 48 kaznenih djela sprječavanja dokazivanja. Policija je razriješila 46 kaznenih djela, prijavila je 24 osobe, a navedenim djelima je oštećeno 40 osoba.⁶

U istom razdoblju za kazneno djelo sprječavanje dokazivanja osuđeno je ukupno 8 punoljetnih osoba, od čega 4 osobe po čl. 306. st. 1. KZ-a, a 4 osobe po čl. 306. st. 2. KZ-a.⁷

3. Opis i analiza kaznenog djela sprječavanja dokazivanja

Ovo kazneno djelo ima tri oblika: prvi oblik se odnosi na sprječavanje ili otežavanje dokazivanja utjecajem na svjedoke i vještake u postupku; drugi oblik se odnosi na sprječavanje i otežavanje dokazivanja uništenjem, sakrivanjem, krivotvorenjem predmeta ili isprava ili uporabom krivotvorenih predmeta ili isprava u dokaznom postupku.; treći oblik se odnosi na uništenje znaka ili postavljanje lažnog znaka.

⁵ U prijašnjem Kaznenom zakonu, NN 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 113/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11, ovo djelo je bilo normirano u čl. 304. i glasilo je:

„(1) Tko s ciljem da navede na davanje lažnog iskaza ili da spriječi ili oteža dokazivanje prema pretpostavljenom svjedoku, svjedoku ili vještaku u postupku pred sudom, Međunarodnim kaznenim sudom, upravnom postupku, postupku pred javnim bilježnikom ili stegovnom postupku uporabi silu, prijetnju ili kakav drugi oblik prisile ili im obeća, nudi ili daje dar ili kakvu drugu korist, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Tko s ciljem da spriječi ili znatno oteža dokazivanje u postupku pred sudom, upravnom postupku, postupku pred javnim bilježnikom ili stegovnom postupku sakrije, ošteti ili uništi tuđi predmet ili ispravu koji služe dokazivanju krivotvori dokaz u postupku pred sudom, ili tko podnese takav dokaz znajući da je riječ o krivotvorini, kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

⁽³⁾ *Kaznom iz stavka 2. ovoga članka kaznit će se tko s ciljem da spriječi ili znatno oteža dokazivanje u postupku pred sudom ili u upravnom postupku ukloni, uništi, pomakne ili premjesti kakav granični kamen, zemljomjerski znak, ili uopće kakav znak o vlasništvu ili nekom drugom stvarnom pravu ili uporabi vode, ili tko s istim ciljem takav znak lažno postavi.“*

⁶ Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Glavno tajništvo, Sektor za pravne poslove i strateško planiranje, Služba za strateško planiranje, statistiku i unaprjeđenje rada Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2020. godini, klasa: 953-01/20-01/3, urbroj: 511-01-142-20-13, Zagreb, veljača 2021., str. 80., 86. i 94., https://mup.gov.hr/UserDocsmages/statistika/2021/Statisticki_pregled_2020_web.pdf (posjet 28. 09. 2021.)

⁷ Državni zavod za statistiku, Osuđeni punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu, prekršaju i izrečenim kaznama, https://www.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0301_2020.px&px_path=-Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=d6fedd98-0b0e-4147-8fa6-f129b29d53b1 (posjet 28. 09. 2021.)

3.1. Utjecaj na svjedoka ili vještaka

Prvi oblik opisan u čl. 306. st. 1. KZ-a glasi: „*Tko s ciljem da navede na davanje lažnog iskaza ili da spriječi ili oteža dokazivanje prema pretpostavljenom svjedoku, svjedoku ili vještaku u prethodnom kaznenom postupku, postupku pred sudom, međunarodnim sudom čiju sudbenost Republika Hrvatska prihvaća, arbitražom, u prekršajnom postupku, upravnom postupku, postupku pred javnim bilježnikom ili stegovnom postupku uporabi silu, prijetnju ili kakav drugi oblik prisile ili im obeća, nudi ili daje dar ili kakvu drugu korist, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.*“

Elementi ovog kaznenog djela su:

- uporaba sile, prijetnje ili kakvog drugog oblika prisile;
- davanje, nuđenje ili obećanje dara ili druge koristi;
- pretpostavljeni svjedok, svjedok ili vještak;
- namjera počinitelja da pretpostavljenog svjedoka, svjedoka ili vještaka spriječi u davanju iskaza ili navede na davanje lažnog iskaza.

Radnje izvršenja djela su alternativno određene: uporabom prisile ili davanjem koristi.

Prisila je vanjski pritisak koji može izazvati i unutarnji poticaj ili stanje od značaja za stvaranje odluke. Prisila može biti fizička ili psihička. Fizička prisila se sastoji u djelovanju na tijelo, na tjelesne pokrete, a time posredno i na slobodu odlučivanja. Psihičkom prisilom odnosno stavljanjem osobi u izgled nekog zla djeluje se na volju odnosno slobodu odlučivanja. Fizička prisila je sila, a psihička prisila je prijetnja. Prisila po svom intenzitetu mora biti takva da može navesti nekoga na određeno činjenje ili nečinjenje. Potrebni intenzitet prisile ovisi o osobi prema kojoj se upotrebljava i drugim okolnostima u vrijeme njezine upotrebe. Prisila može biti posredna i neposredna. Apsolutna sila je ona koja potpuno lišava čovjeka sposobnosti za voljne radnje ili ga lišava fizičke sposobnosti za ostvarenje volje. Kompulzivna sila je ona koja ne sprječava i ne oduzima potpuno sposobnost za voljne radnje niti sposobnost za fizičko ostvarenje volje, ali se uporabom sile iznuđuje odluka u željenom pravcu.⁸

Davanje ili obećanje dara ili druge koristi, neovisno o vrijednosti, ima za cilj nedavanje iskaza ili davanje lažnog iskaza.⁹

Ova inkriminacija usklađena je s odredbom čl. 23.a Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta (Nar. nov., br. 14/02.). Riječ je o poticanju (čl. 37. KZ) konstituiranom kao posebnom kaznenom djelu. Kažnjivost počinitelja određuje se neovisno o propisima o poticanju kao dioništvu.¹⁰ Ne traži se akcernoost odnosno odgovornost počinitelja ne ovisi o odgovornosti svjedoka ili vještaka.

Stavak 1. članka 306. KZ-a je dopunjen sprječavanjem dokazivanja u prekršajnom postupku i to stoga što se taj postupak ne može smatrati niti jednim od postupaka obuhvaćenih člankom 304. stavak 1. KZ-a iz 1997.¹¹

⁸ Kaznena djela prisile i prijetnje opisana su u čl. 138. i 139. KZ-a.

⁹ Mito je svaka nepripadna nagrada, dar ili druga imovinska ili neimovinska korist bez obzira na vrijednost (čl. 87. točka 24. KZ-a). Kod kaznenog djela davanja mita (članak 293. KZ-a) mito se daje da službena ili odgovorna osoba obave ili ne obave neku radnju unutar ili izvan granica svojih ovlasti.

¹⁰ Pavlović, Š. (2012.) Kazneni zakon, Libertin naklada, Rijeka, str. 669.

¹¹ Obrazloženje Prijedloga Kaznenog zakona, https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/080213/PZE_866.pdf, str. 245. (posjeta 27. 09. 2021.)

U stavku 1. i 2. članka 306. KZ-a, umjesto sprječavanja dokazivanja pred „Međunarodnim kaznenim sudom“, inkriminira se sprječavanje dokazivanja pred bilo kojim „međunarodnim sudom čiju sudbenost Republika Hrvatska prihvaća“ na temelju ugovora ili drugih izvora prava¹², primjerice Međunarodnim sudom pravde i Europskim sudom za ljudska prava.

Zakonodavac je propustio ovim djelom inkriminirati djelovanje prema prevoditelju ili tumaču u postupcima navedenim u stavku 1., pa će se prisila ili prijetnja prema njima, poduzeta s ciljem da ih se onemogući u obavljanju radnje ili navede na davanje lažnog iskaza, moći sankcionirati po čl. 138. i 139. KZ-a.

Djelo je dovršeno uporabom prisile ili obećanjem odnosno davanjem koristi s ciljem da se osobu spriječi u davanju iskaza ili ju se navede na davanje lažnog iskaza, pa će se u slučaju poticanja na davanje lažnog iskaza raditi o kaznenom djelu sprječavanja dokazivanja, a ne o kaznenom djelu poticanja na izvršenje kaznenog djela davanje lažnog iskaza (članak 305. u vezi članka 37. KZ-a). Primjerice, dovoljno je da je počinitelj uputio prijetnju, a pravno je irelevantno da li je svjedok ili vještak dao lažan iskaz ili izbjegao davanje iskaza odnosno te okolnosti mogu biti cijenjene samo prilikom odmjerenja kazne.

Ako bi počinitelj naveo svjedoka ili vještaka na davanje lažnog iskaza na način koji se ne može podvesti pod opis kaznenog djela sprječavanja dokazivanja, npr. pukim nagovaranjem bez primjene prisile ili obećanja dara ili koristi, radit će se o poticanju na kazneno djelo davanja lažnog iskaza.¹³

Kako je djelo dovršeno primjenom prisile ili poduzimanjem radnje podmićivanja, a ne nužno i realizacijom namjere radi koje je uporabljena prisila ili mito, pokušaj ovog djela nije moguć.¹⁴ Ovo djelo se može počinuti i prema osobi koja je već dala iskaz u postupku, ali se na nju utječe da promijeni sadržaj iskaza.¹⁵

Počinitelj može biti svaka osoba.

Kod ovog djela je bitno istaknuti da se može počinuti i u prethodnom kaznenom postupku i prema osobi kojoj nadležno tijelo još nije odredilo status svjedoka, ali ta osoba raspoložbe saznanjima radi kojih bi mogla biti pozvana na davanje iskaza u svojstvu svjedoka.

Počinitelj ovog djela postupa s namjerom.

Kazna za ovo djelo je povišena budući da ovo djelo, pored poticanja na davanje lažnog iskaza, u sebi sadrži i prisilu odnosno davanje mita.¹⁶ Zanimljivo je da je kazna za ovo djelo teža nego za osnovno kazneno djelo davanja lažnog iskaza (čl. 305. st. 1. KZ-a).

¹² Obrazloženje Prijedloga Kaznenog zakona, PZE 866.pdf, str. 245.

¹³ Novoselec, P. (2011.) Posebni dio kaznenog prava, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2011., str. 360.

¹⁴ Kalaba, D. U. (2019.), Krivično delo sprečavanje i ometanje dokazivanja iz člana 336. KZ, Zakonodavna rešenja, sporne situacije, sudska praksa, Izbor sudske prakse, br. 3, str. 23.

¹⁵ „Naime, kazneno djelo iz spomenutog članka ima svoja dva oblika počinjenja. Jedan se sastoji u primjeni sile s ciljem da navede na davanje lažnog iskaza ili da spriječi ili oteža dokazivanje prema svjedoku u postupku pred sudom. Drugi oblik nedopustivog utjecaja na svjedoka sastoji se u obećanju dara ili kakve druge koristi u kojem slučaju se na odgovarajuće postupanje označenih osoba nastoji utjecati podmićivanjem ili drugim pogodovanjem. Osnovana sumnja na počinjenje tog kaznenog djela u bilo kojem navedenom obliku počinjenja može postojati i u situaciji kada je određena osoba u kaznenom postupku već dala iskaz, kako je to slučaj u konkretnom kaznenom predmetu, ali se počinitelja potiče obećanjem dara ili druge pogodnosti u smislu promjene sadržaja iskaza u pravcu lažnog iskazivanja.“, Vrhovni sud Republike Hrvatske (VSRH), IV Kž 54/07-3 od 27. 06. 2007., <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home>, posjet 22. 09. 2021.

¹⁶ Obrazloženje Prijedloga Kaznenog zakona, str. 245.

3.2. Uništenje ili krivotvorenje dokaznih sredstava

Drugi oblik opisan u čl. 306. st. 2. KZ-a glasi: „Tko s ciljem da spriječi ili znatno oteža dokazivanje u postupku pred sudom, međunarodnim sudom čiju sudbenost Republika Hrvatska prihvaća, arbitražom, u prekršajnom postupku, upravnom postupku, postupku pred javnim bilježnikom ili stegovnom postupku sakrije, ošteti ili uništi predmet ili ispravu koji služe dokazivanju, krivotvori dokaz, ili tko podnese takav dokaz znajući da je riječ o krivotvorini, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.“

Ovdje počinitelj poduzima radnje s ciljem sprječavanja ili otežavanja dokazivanja. Dokazivanjem se utvrđuju relevantne činjenice odnosno činjenice bitne za rješavanje pravne stvari o kojoj se vodi postupak. Dokazivanje se provodi putem dokaza. Dokazno sredstvo je izvor dokaza odnosno ono predstavlja formu u kojoj se javljaju i u kojoj su sadržane činjenice, tj. dokazi. Za razliku od personalnih dokaza, koji se štite prvim oblikom ovog djela, ovim oblikom se štite materijalni dokazi: predmeti i isprave koje služe dokazivanju.

Elementi ovog kaznenog djela su:

- sakrivanje, oštećenje ili uništenje predmeta ili isprave¹⁷ koji služe dokazivanju,
- krivotvorenje dokaza,¹⁸
- svjesna uporaba krivotvorenog dokaza,
- poduzimanje navedenih radnji s ciljem da se spriječi ili oteža dokazivanje.

Isprava je svaki predmet koji sadrži zapis, znak ili sliku koji je podoban ili određen da služi kao dokaz neke činjenice koja ima vrijednost za pravne odnose (članak 87. točka 15. KZ-a.) Objekt kaznenog djela je i svaki drugi predmet koji služi za dokazivanje. Objekt kaznenog djela ne može biti neovjerena preslika isprave jer ona nije podobna za dokazivanje.

Radnja izvršenja u odnosu na originalnu ispravu je određena alternativno: skrivanjem se predmet čini nedostupnim nadležnim tijelima (počinitelj skriva ili odbija predati ili pokazati ispravu na zahtjev),¹⁹ oštećenjem (primjerice, precrtavanjem ili premazivanjem) se dokazno

¹⁷ Kazneno djelo oštećenje tuđe stvari opisano je u čl. 235. KZ-a.

¹⁸ Kazneno djelo krivotvorenje isprave opisano je u čl. 278. KZ-a.

¹⁹ „Pri tome, prvostupanjski sud pravilno zaključuje, da u trenutku zaprimanja zahtjeva u rad okrivljenik je znao na koga se odnosi predmetni zahtjev, obzirom da i iz iskaza svjedoka F. F. i D. B. proizlazi da je službena bilješka sa podacima o izvršenoj terenskoj provjeri bila obavljena i prije pristizanja požurnice bila na stolu okrivljenika budući je V. F. sve službene zabilješke dostavljao najkasnije do 10. u mjesecu po zaprimanju iste, a požurnica je zaprimljena 15. studenog 2010. Stoga, pravilno prvostupanjski sud zaključuje, kako je okrivljenik znao da je terenska provjera izvršena po spomenutom zahtjevu, da je pristigla požurnica vezana za rješavanje spornog predmeta, međutim niti tada nije prosljedio odgovor Uredu državne uprave, niti je naložio da to učini J. L., niti je dao požurnicu na ažuriranje, a obrana okrivljenika u kojoj navodi da je zaboravio na taj predmet te da je bio odsutan nije potkrijepljena dokazima provedenim tijekom ovog postupka, jer iz podataka o korištenju bolovanja ili godišnjeg odmora u navedenom razdoblju proizlazi da okrivljenik nije koristio niti bolovanje niti godišnji odmor nego je u tom razdoblju radio. Dakle, provedeni dokazi tijekom ovog postupka opovrgavaju obranu okrivljenika, da je u konkretnom slučaju samo nesavjesno postupao, nego govore u prilog tome da je okrivljenik postupao svjesno i s namjerom, da spriječi S. S. da u upravnom postupku ostvari pravo na besplatnu pravnu pomoć, pa nije nadležnoj službi izvršio dostavu podataka niti je odgovorio na zahtjev, niti je tako postupio 17. studenog 2010. po zaprimljenoj požurnici Ureda državne uprave u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji od 15. studenog 2010., nego službenu bilješku I. B. sa prikupljenim podacima i požurnicom nije vratio na urudžbiranje već je spremio na svom radnom stolu. Jednako tako nije u pravu niti okrivljenika, da se u konkretnom slučaju ne radi o tuđoj ispravi“, pa time niti o kaznenom djelu iz čl. 304. st. 2. KZ/97. Naime, pravilno prvostupanjski sud zaključuje da se u konkretnom slučaju radi o ispravi koju izdaje tijelo nadležno za izdavanje navedene isprave, odnosno MUP a ne sam okrivljenik, pa navedena isprava nedvojbeno služi za dokazivanje postojanja prava na pružanje pravne pomoći bez naknade strankama u upravnom postupku.“, Županijski sud u Zagrebu, 9 Kž-385/2017-4 od 16. 05. 2017.

sredstvo čini djelomično neupotrebljivim, a uništenjem (primjerice, fizički ili kemijski) se dokazno sredstvo čini potpuno neupotrebljivim. Dio predmeta ili isprave koji je djelomično oštećen mora se odnositi na dokazivanje relevantnih činjenica u konkretnom slučaju.

Za razliku od prijašnjeg KZ-a, sadašnje zakonsko rješenje više ne traži da počinitelj postupi prema tuđem predmetu ili ispravi pa djelo može biti počinjeno i u odnosu na vlastiti predmet ili ispravu.

Ukoliko počinitelj ispravu otuđi od druge osobe, a potom poduzme radnju radi sprječavanja dokazivanja, postojati će stjecaj kaznenih djela²⁰: krađe (čl. 228. KZ-a) i ovog djela.

U slučaju da službena ili odgovorna osoba krivotvori službenu ili poslovnu ispravu, neće biti ostvarena obilježja djela iz čl. 306. st. 2. KZ-a nego kaznenog djela krivotvorenja službene ili poslovne isprave (čl. 279. KZ-a).

Sporno je pitanje da li se djelo odnosi samo na ono što je već određeno kao dokazno sredstvo, ili na sve ono što može uopće doći u obzir kao dokaz.²¹ Ovo posebno jer je u prvom obliku djela jasno određeno da se djelo može počinuti i utjecajem na osobu koja može biti svjedok, ali još nema status svjedoka. Dakle, sporno je vrijeme u kojem se ovo djelo može počinuti odnosno da li se ono može počinuti i prije započinjanja postupka pred nadležnim tijelom ako se radi o dokaznom sredstvu koje je relevantno za utvrđivanje činjenica u takvom postupku. VSRH je ovu dvojbu razriješio u recentnoj odluci²², istaknuvši da se ovaj oblik djela može počinuti samo u tijeku postupka pred sudom odnosno da se ono može počinuti tek kad nadležno tijelo odluči izvesti određeni dokaz (pregledati predmet ili ispravu).²³ VSRH je nadalje, ukazujući na različiti status počinitelja djela i drugih osoba koje prikrivaju predmete, tra-

²⁰ Tahović, J. Đ. (1957.) Komentar Krivičnog zakonika, Savremena administracija, Beograd, str. 551.

²¹ Bačić, F., Šeparović, Z. (1989.) Krivično pravo, Posebni dio, Narodne novine, Zagreb, str. 348.

²² Točkom 1. prvostupajnske presude Županijskog suda u Splitu broj: K-10/2019-99 od 06. 07. 2020. optuženik (...) je proglašen krivim za kazneno djelo teškog ubojstva (čl. 111. toč. 1. KZ-a) počinjenog na štetu A. P., a točkom 2. navedene presude je proglašen krivim da je kazneno djelo sprječavanja dokazivanja (čl. 306. st. 2. KZ-a) počinio (sutradan) na način da je „dana 22. kolovoza 2018., u jutarnjim satima, nakon počinjenja kaznenog djela opisanog pod točkom 1., došao u mjesto S. s nakanom da zapali vozilo marke „BMW“, registarskih oznaka (...), vlasništvo (...), kako bi se uništili tragovi, odnosno dokazi počinjenja kaznenog djela na štetu (...) opisanog pod točkom 1. i time onemogućio dokazivanje u postupku pred sudom, uzeo kanistar benzina te polio navedeno vozilo, uslijed čega je isto izgorjelo“. VSRH je presudom broj: I Kž 519/2020-8 od 17. 03. 2021., djelomično prihvatio žalbu optuženika L. B., preinačio presudu u odnosu na kazneno djelo iz čl. 306. st. 2. KZ-a te optuženika u odnosu na to djelo oslobodio optužbe.

²³ „U pravu je optuženi (...) kad u žalbi zbog povrede kaznenog zakona tvrdi da se kazneno djelo sprječavanja dokazivanja iz članka 306. stavka 2. KZ/11. može počinuti samo u tijeku postupka pred sudom, a ne i prije pokretanja takvog postupka. Pritom ističe da je nesporno da se u vrijeme kad je optuženik počinio radnju opisanu u točki 2. izreke prvostupajnske presude protiv njega još nije vodio postupak pred sudom zbog počinjenja kaznenog djela opisanog pod točkom 1. izreke. (...) Zaključak da je za ostvarenje obilježja ovog kaznenog djela uvjet da je postupak pred sudom ili drugim tijelom pokrenut ne proizlazi samo iz dijela te odredbe koji govori o „postupku pred sudom ...“, nego i iz dijela koji se odnosi na „predmet ili ispravu koji služe dokazivanju ...“ Naime, jasno je da, kako bi predmet ili isprava uopće mogli poslužiti dokazivanju, mora biti u tijeku postupak u kojem je neku činjenicu važnu za taj postupak potrebno dokazivati tim predmetom ili ispravom. Da se htjelo inkriminirati i skrivanje, oštećivanje ili uništenje predmeta ili isprava koje bi kasnije eventualno mogle postati dokaz u nekom budućem potencijalnom postupku za koji je neizvjesno hoće li uopće biti pokrenut, zakonodavac bi zasigurno, umjesto riječi „koji služe dokazivanju“, za takav predmet ili ispravu uporabio izraz „koji bi mogli poslužiti dokazivanju“. Konačno, i preostali oblici počinjenja ovog kaznenog djela (krivotvorenje dokaza ili podnošenje krivotvorenog dokaza) jasno upućuju na potrebu vođenja takvog postupka, a ne tek mogućnosti njegovog vođenja u budućnosti, jer predmet ili isprava postaju dokaz tek kad sud ili drugo tijelo koje vodi postupak odluči izvesti dokaz pregledavanjem predmeta (očevidom) odnosno čitanjem i pregledavanjem isprave.“ VSRH, I Kž 519/2020-8 od 17. 03. 2021., izvor: arhiva (ko)autora (koji je bio branitelj osuđenika u ovom predmetu). Ovime VSRH nije prihvatio stajalište Županijskog suda u Splitu u osporenoj presudi da „ovo kazneno djelo nije vlastoručno kazneno djelo te je zakonodavac propisao da to djelo može počinuti bilo tko, pa tako i okrivljenik, i to kako bi spriječio ili znatno otežao dokazivanje u

gove ili sredstva izvršenja, jasno ukazao da ni kod kaznenog djela pomoć počinitelju nakon počinjenja kaznenog djela (članak 303. KZ-a.) postupanje počinitelja kaznenog djela nije inkriminirano.²⁴

Sporno je i pitanje da li „postupak pred sudom“ u kaznenom postupku treba tumačiti kao postupak pred sudom koji odlučuje o potvrđivanju optužnice (čl. 344.-364. Zakona o kaznenom postupku)²⁵ i osnovanosti optužnice (čl. 368. i dalje ZKP-a) ili pod tim pojmom treba smatrati i sve druge postupke u kojima sudjeluje odnosno donosi odluke sudac istrage (ili sudsko vijeće) prije podizanja optužnice, pa i prije započinjanja istrage (primjerice, kad odlučuje o žalbi protiv rješenja o pritvoru – čl. 113. st. 4. ZKP-a, kad odlučuje o istražnom zatvoru – čl. 124, čl. 127. i čl. 134. ZKP-a, kad odlučuje o žalbi protiv rješenja o provođenju istrage – čl. 218. ZKP-a, kad provodi dokazno ročište – čl. 235. ZKP-a, kad izdaje nalog o pretrazi – čl. 242. ZKP-a, kad određuje posebne dokazne radnje – čl. 332. ZKP-a, kad određuje provjeru uspostavljanja telekomunikacijskih kontakata – čl. 339.a ZKP-a) odnosno da li se pod pojmom „postupak pred sudom“ imaju smatrati i postupci koje policija provodi po sudskom nalogu (posebne dokazne radnje, pretraga, provjera uspostavljanja telekomunikacijskih kontakata i dr.). Stajalište autora je da bi pod pojmom „postupak pred sudom“, kada se pretkazneni ili kazneni postupak vodi po odredbama ZKP-a, trebalo smatrati ono vrijeme odnosno radnje koje se, temeljem ZKP-a, provode pred nadležnim sudbenim tijelima (sudac istrage, predsjednik vijeća, sudsko vijeće) u bilo kojoj fazi postupka, no ne i radnje koje po nalogu suda provodi policija jer se tu radi o povjerenim odnosno naloženim radnjama koje se ne provode pred sudom. Ukoliko bi u vrijeme poduzimanja navedenih radnji suda bila poduzeta radnja opisana u čl. 306. st. 2. KZ-a bila bi ostvarena obilježja ovog oblika kaznenog djela.

Krivotvorenje dokaza se više ne kažnjava samo ako je počinjeno u sudskom postupku odnosno „u postupku pred sudom“ jer nema razloga da to ne bude kažnjivo i kad se radi o bilo kojem od postupaka nabrojanih u ovom stavku.²⁶

Počinitelj ovog djela postupa s namjerom.

Djelo se može počiniti i krivotvorenjem dokaza i svjesnom uporabom krivotvorenog dokaza.²⁷

postupku pred sudom, s time da je bitno naglasiti kako zakonodavac nije propisao da to djelo može biti počinjeno samo ako je postupak pred sudom započeo jer to nije bila ni intencija zakonodavca (...).“

²⁴ „Osim toga, ponašanja drugih osoba (različiti od počinitelja prethodnog kaznenog djela) koja predstavljaju prikrivanje sredstava kojima je to (prethodno) kazneno djelo počinjeno, tragova kaznenog djela ili predmeta nastalih ili pribavljenih kaznenim djelom ili pomaganje na drugi način da njegov počinitelj ne bude otkriven, obuhvaćeni su inkriminacijom iz članka 303. KZ/11. odnosno kaznenim djelom pomoći počinitelju nakon kaznenog djela. Za ostvarenje tog kaznenog djela (iz članka 303. KZ/11.) nije uvjet da je kazneni postupak protiv počinitelja prethodnog kaznenog djela pokrenut, kao što je to, kako je ranije obrazloženo, propisano za odgovarajući oblik kaznenog djela iz članka 306. stavka 2. KZ/11. koje je, stoga, u pojedinim svojim oblicima, u odnosu specijalnosti prema kaznenom djelu iz članka 303. KZ/11. Pritom treba naglasiti da kazneno djelo iz članka 303. KZ/11. ne može počinuti osoba koja je sama počinitelj prethodnog kaznenog djela, dok bi počinitelj kaznenog djela iz članka 306. KZ/11 mogla biti i ona osoba koja je počinila prethodno kazneno djelo, ali, kako je to već navedeno, samo ako je kazneni postupak protiv nje već pokrenut.“, VSRH, I Kž 519/2020-8 od 17. 03. 2021

²⁵ Zakon o kaznenom postupku (ZKP), NN 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19

²⁶ Obrazloženje Prijedloga Kaznenog zakona, str. 245.

²⁷ „U konačnici, dovevši međusobno u vezu obrane I okrivljenika i obranu II okrivljenika danu prilikom prvog ispitivanja, kao i dovodeći iste u vezu s iskazom svjedoka J. G., te imajući pri tome posebno u vidu da su jedino I i II okrivljenici imali razloga odnosno motiva počinuti inkriminirano im kazneno djelo, a jer doista nitko drugi nije imao

Propisana kazna zatvora je, u odnosu na prijašnji KZ, povišena jer ovo djelo u nekim oblicima predstavlja kvalificirani oblik krivotvorenja isprave.²⁸

3.3. Uklanjanje znaka ili postavljanje lažnog znaka o stvarnom pravu

Treći oblik opisan u čl. 306. st. 3. KZ-a glasi: „*Tko s ciljem da spriječi ili znatno oteža dokazivanje u postupku pred sudom ili u upravnom postupku ukloni, uništi, pomakne ili premjesti granični kamen, zemljomjerski znak, ili uopće znak o vlasništvu ili nekom drugom stvarnom pravu ili uporabi vode, ili tko s istim ciljem takav znak lažno postavi, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.*“

Elementi ovog oblika kaznenog djela su:

- granični kamen, zemljomjerski znak, znak o vlasništvu ili nekom drugom stvarnom pravu ili uporabi vode
- lažno postavljanje znaka.

U odnosu na legalni znak djelo se čini uklanjanjem, uništenjem, pomicanjem ili premještanjem znaka. Drugi način izvršenja djela je postavljanje lažnog znaka.

Granični kamen je znak koji služi za obilježavanje granica, dok zemljomjerski znak služi za obilježavanje katastarskih parcela.

Lažno postavljanje znaka se ostvaruje postavljanjem znaka na mjesto gdje on ne treba stajati pa se time stvara privid da je to pravo stanje stvari.

Moguć je stjecaj kaznenog djela iz čl. 306. st. 2. i 3. s djelima iz čl. 232. KZ-a (utaja) i 235. KZ-a (oštećenje tuđe stvari). Sama činjenica što jedno kazneno djelo služi kao sredstvo prikrivanja drugog kaznenog djela ili za počinjenje drugoga kaznenog djela još ne znači da je ono konzumirano drugim kaznenim djelom. Međusobnim konkretnim uspoređivanjem počinjenih djela i ocjenom svakog konkretnog slučaja utvrđuje se je li opravdano primijeniti samo jedan ili oba zakonska propisa, odnosno je li riječ o inkluziji ili stjecaju kaznenih djela.²⁹

I ovaj oblik kaznenog djela može počiniti svaka osoba.

Djelo se može počiniti samo s namjerom.

razloga ni motiva krivotvorenu izjavu predati u konkretni parnični predmet (a radi se o jednom od tri parnična predmeta koje I okrivljenik vodi u vezi spora vezana za kuću koju je navodno stekao ugovorom o darovanju od strane M. P., a koju je kuću ovaj navodno kupio od D. U., a što ovaj poriče) pravilnim se, po stajalištu ovog drugostupanskog suda, ukazuje zaključak prvostupanskog suda da je sa sigurnošću dokazano da su I i II okrivljenici, na temelju prethodnog dogovora, u spis Općinskog suda u Zadru broj P-4337/08, putem opunomoćenika-odvjetnika predali krivotvorenu izjavu D. U. u kojoj se lažno navodi da je ugovor kojeg je sklopio M. P. istinit i pravovaljan te da povlači tužbu u parničnom predmetu P-5557/09 radi utvrđenja ništetnosti navedenog ugovora, a na kojoj izjavi se nalazi lažna ovjera u vidu pečata općine S. P. u S., a koju su izjavu prije predaje sudu, dali prethodno prevesti sa srpskog na hrvatski jezik putem ovlaštenog sudskog tumača. Kao što je već istaknuto, za sve svoje zaključke, a posebno i za ovaj da je sa sigurnošću dokazano da su upravo I i II okrivljenici počinili inkriminirano im kazneno djelo, u pobijanoj su presudi izneseni jasni i valjani razlozi koje kao pravilne u potpunosti prihvaća i ovaj drugostupanski sud. Zbog svega navedenog, osnovano su I i II okrivljenici proglašeni krivima. Na pravilno utvrđeno činjenično stanje, prvostupanski sud je pravilno primijenio zakon kad je djelo označio kao kazneno djelo sprječavanja dokazivanja iz čl. 304 st. 2 KZ/97.; Žs Zg, 6 Kž-286/17-3 od 25. 04. 2017.

²⁸ Obrazloženje Prijedloga Kaznenog zakona, str. 245.

²⁹ Pavlović Š., op. cit. 669.-670.

4. Zaključak

Pravosuđe u svakoj državi ima veliko društveno značenje radi očuvanja pravnog poretka i zaštite prava i sloboda osoba, pa je potrebno osigurati njegovo neometano djelovanje, kako bi moglo donositi pravovremene i pravilne odluke. U tom smislu, normiranjem kaznenog djela sprječavanje dokazivanja, u okviru kaznenih djela protiv pravosuđa, osigurana je kaznenopravna zaštita pravosuđa u širem smislu riječi s ciljem da se počinitelje odvraća od radnji sprječavanja dokazivanja odnosno da ih se kazni radi sprječavanja i otežavanja dokazivanja u sudskim i drugim postupcima.

Ovo kazneno djelo ima tri oblika. Prvim oblikom (čl. 306. st. 1. KZ-a) kažnjava se svaka osoba koja prema pretpostavljenom svjedoku, svjedoku ili vještaku u nekom službenom postupku uporabi silu, prijetnju ili drugi oblik prisile, ili nudi, obeća ili daje dar ili kakvu drugu korist, s ciljem da ga navede na davanje lažnog iskaza ili da spriječi ili oteža dokazivanje. Drugi oblik (čl. 306. st. 2. KZ-a) čini se skrivanjem, oštećenjem ili uništenjem predmeta ili isprave koji služe dokazivanju ili krivotvorenjem dokaza u postupku pred nadležnim tijelom ili predočenjem krivotvorine kao dokaza u postupku. Ovaj oblik djela može se počiniti samo u postupku pred sudom, a ne prije nego je postupak započet. Treći oblik (čl. 306. st. 3. KZ-a) čini tko ukloni, uništi, pomakne granični kamen, zemljomjerski znak ili drugi znak o vlasništvu ili lažno postavi takav znak.

Radnja počinjenja u zakonu je navedena primjerično, uz generalnu klauzulu. Zakon za sva tri oblika djela navodi „s ciljem“ pa je jasno da se djelo može počiniti samo s izravnom namjerom.

U odnosu na prijašnji KZ, propisane kazne zatvora su postrožene za prvi i drugi oblik djela (članak 306. stavak 1. i 2.) pa je zakonski minimum podignut sa pet na osam odnosno sa tri na pet godina.

Kolikogod bilo važno kazneno djelo sprječavanja dokazivanja, kako radi ostvarenja prava osoba u postupku, tako i radi nesmetanog funkcioniranja pravosuđa, ono nije u tolikoj mjeri bitno da bi se nezakoniti dokazi pribavljeni u vezi ovog djela mogli koristiti u kaznenom postupku.³⁰

³⁰ „Naime, u ovom kaznenom predmetu nije sporno da je telefonski razgovor oštećene V. M. C. i okrivljenog M. I. na diktafon snimila B. R. H., a to je snimanje obavljeno bez naloga suca istrage te bez znanja i odobrenja okrivljenog M. I., zbog čega je prvostupajski sud zaključio da je navedena snimka nezakonit dokaz u smislu članka 10. stavka 2. točke 2. ZKP/08., dok su ostali dokazi (potvrda o privremenom oduzimanju predmeta te ovjereni prijevod razgovora sa engleskog na hrvatski jezik), koje je također izdvojio iz spisa predmeta, nezakoniti u smislu članka 10. stavka 2. točke 4. ZKP/08., jer se za njih saznalo iz nezakonitih dokaza (tzv. plodovi otrovne vočke). Odredba članka 10. stavka 3. ZKP/08., na čiju primjenu se poziva državni odvjetnik, predstavlja izuzetak od pravila iz stavka 1. istog članka, kojom je propisano da se sudske odluke ne mogu temeljiti na dokazima pribavljenim na nezakonit način (nezakoniti dokazi), pa je to iznimno dopušteno samo pod uvjetom da se radi o dokazima pribavljenim kršenjem određenih temeljnih prava iz članka 10. stavka 2. točke 2. ZKP/08. (povredom prava obrane, prava na dostojanstvo, ugled i čast te prava na nepovredivost osobnog i obiteljskog života) i da se radi o kaznenom postupku za teške oblike kaznenih djela iz nadležnosti županijskog suda, kod kojih interes kaznenog progona i kažnjavanja počinitelja preteže nad povredom prava. Međutim, kazneno djelo silovanja iz članka 153. stavka 1. u vezi s člankom 152. stavkom 1. KZ/11., stavljeno na teret okrivljenom V. G., s obzirom na način počinjenja koji ne prelazi uobičajene okvire počinjenja ovakvih kaznenih djela, a niti s obzirom na visinu zapriječene kazne (propisana kazna zatvora od jedne do deset godina), nema značaj teškog kaznenog djela u smislu članka 10. stavka 3. ZKP/08., a to pravilno utvrđuje i prvostupajski sud. Takav značaj nema ni okolnost da je terećeno kazneno djelo počinjeno prema stranoj državljanici koja se nalazila na radu u Republici Hrvatskoj, na što upire u žalbi državni odvjetnik. Prema tome, u konkretnom slučaju ne radi se o takvim okolno-

LITERATURA

1. Arhiva autora (presuda VSRH, I Kž 519/2020-8 od 17. 03. 2021.)
2. Bačić, F., Šeparović, Z. (1989.) Krivično pravo, Posebni dio, Narodne novine, Zagreb
3. Državni zavod za statistiku, Osuđeni punoljetni počinitelji prema kaznenim djelima, spolu, prekršaju i izrečenim kaznama, https://www.dzs.hr/PXWeb/Table.aspx?layout=tableViewLayout1&px_tableid=T0301_2020.px&px_path=Pravosudje__kaznena__punoljetni&px_language=hr&px_db=Pravosudje&rxid=d6fedd98-0b0e-4147-8fa6-f129b29d53b1
4. <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/home>
5. Kalaba, D. U. (2019.) Krivično delo sprečavanje i ometanje dokazivanja iz člana 336. KZ, Zakonodavna rešenja, sporne situacije, sudska praksa, *Izbor sudske prakse*, br. 3, str. 22.-26.
6. Kazneni zakon, NN 110/97, 27/98, 50/00, 129/00, 51/01, 113/03, 190/03, 105/04, 84/05, 71/06, 110/07, 152/08, 57/11
7. Kazneni zakon, NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21
8. Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2020. godini, klasa: 953-01/20-01/3, urbroj: 511-01-142-20-13, Zagreb, veljača 2021., https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2021/Statisticki_pregled_2020_web.pdf
9. Mrčela, M. (2003.) Kaznena djela protiv pravosuđa, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, god. 10., br. 2, str. 587.-624.
10. Novoselec, P. (ur.) (2007.) Posebni dio kaznenog prava, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb
11. Novoselec, P. (ur.) (2011.) Posebni dio kaznenog prava, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2011.
12. Pavlović, Š. (2012.), Kazneni zakon, Libertin naklada, Rijeka
13. Prijedlog Kaznenog zakona, https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-01-18/080213/PZE_866.pdf
14. Tahović, J. Đ. (1957.) Komentar Krivičnog zakonika, Savremena administracija, Beograd

stima koje bi opravdavale da postupanje okrivljenika bude smatrano teškim kaznenim djelom kod kojeg interes kaznenog progona i kažnjavanja počinitelja preteže nad povredom njegovih prava iz članka 10. stavka 2. točke 2. ZKP/08., time što su snimani razgovori bez naloga suca istrage, odnosno bez okrivljenikovog znanja i pristanka na takvo snimanje. Nisu osnovani ni žalbeni navodi državnog odvjetnika da su ispunjeni uvjeti da se kazneno djelo sprečavanja dokazivanja iz članka 306. stavka 1. KZ/11. smatra teškim kaznenim djelom u smislu članka 10. stavka 3. ZKP/08., s obzirom na činjenicu zapriječene kazne, te način i motiv njegovog počinjenja (u svrhu dokazivanja kaznenog djela silovanja). Naime, ocjena o zakonitosti dokaza u smislu potonje citirane zakonske odredbe pretpostavlja prethodno utvrđenje da je određeni dokaz nezakonit u smislu odredbe članka 10. stavka 2. točke 2. ZKP/08., a potom nužnost ispitivanja je li se u konkretnom slučaju, između ostalog, radi o kaznenom djelu iz nadležnosti županijskog suda, a koja je propisana odredbom članka 19.c ZKP/08. S obzirom na to da ta pretpostavka nije ispunjena, nema uvjeta ni za primjenu odredbe članka 10. stavka 3. ZKP/08.," VSRH, I Kž 54/17-4 od 23. 02. 2017.

Summary

CRIMINAL OFFENSE OF PREVENTING EVIDENCE

Prescribing the criminal offense of preventing evidence in Art. 306 of the Criminal Code aims to deter potential perpetrators from actions to prevent evidence or to punish them for preventing and complicating evidence in court and other proceedings because such actions make it difficult and slow to make a correct and timely decision. This criminal offense takes three forms. The first form punishes every person who, according to a presumed witness, witness or expert in any official procedure, uses force, threat or other forms of coercion, or offers, promises or gives a gift or any other benefit, in order to induce him to give false testimony or to prevent or complicate proving. The second form is done by hiding, damaging, or destroying an object or document used to prove or falsify evidence in a proceeding at a competent authority or to present a forgery as evidence in the proceeding. This form of offense can only be committed in a court proceeding and not before the proceeding has commenced. The third form is made by whoever removes, destroys, moves a boundary stone, surveyor's mark, or other property sign or falsely places such a sign. This act can be committed by any person. The law states "with a purpose" for all three forms of crime, whereof it follows that the crime can be committed only with direct intent.

Keywords: *criminal offenses against the judiciary, forgery of evidence, false statement, court proceeding, prevention of evidence.*

